

Pihasyreenilajikkeita

Helsingin kaupungin viheralueilla

Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisuja 2006:1/ katu- ja puisto-osasto

HELSINGIN KAUPUNKI
RAKENNUSVIRASTO
PL 1500
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

KUVAILULEHTI

Tekijä(t) Laura Hauta-aho	
Julkaisun yhdyshenkilö rakennusvirastossa Satu Tegel, puh. (09)166 2061	
Nimeke Pihasyreenilajikkeita Helsingin kaupungin viheralueilla - raportti pihasyreenitutkimuksesta	Mistä julkaisua saa (henkilö ja huone)
Sarjan nimeke Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisuja 2006:1/ katu- ja puisto-osasto	
Sarjanumero	Julkaisuaika Tammikuu 2006
Sivuja 36	Liitteitä
ISBN	ISSN
Kieli koko teos suomi	Yhteenveto
Tiivistelmä Helsingin kaupungin isännöimillä viheralueilla on yhä jäljellä vanhoja pihasyreenipensaita, joista osa edustaa 1900-luvulla käytettyjä jalolajikkeita. Pensaat on istutettu kauan sitten, eikä tietoa niiden lajikenimistä ole enää tallella. Tämän työn tarkoituksena oli tutkia puistojen erikoisen näköisiä pihasyreeneitä ja selvittää minkälaisia tai mitä pihasyreenilajikkeita Helsingin viheralueilla yhä kasvaa. Lähtökohtana tutkimukselle on pyrkimys säilyttää puistoissa ajalleen tyypillistä kasvillisuutta. Vanhat jalosyreenipensaat halutaan korvata vastaavilla uusilla taimilla, kun vanhat pensaat kuolevat. Jalosyreenityyppien kartoitus ja lajikenimen selvittäminen helpottaa uusien taimien hankintaa, tehtiinpä se sitten ostamalla kyseistä lajiketta taimikaupasta tai lisäämällä materiaalia kasvullisesti. Kaupungille tehtävän työn lisäksi aiheesta tehdään gradutyö Helsingin yliopiston Soveltavan biologian laitokselle (SBL). Katu- ja puisto-osastolla (KPO) työtä ohjaa MMM Satu Tegel ja yliopistolla MMT Leena Linden.	
Avainsanat	
UDK	

Pihasyreenilajikkeita Helsingin kaupungin viheralueilla

Raportti pihasyreenitutkimuksesta

Laura Hauta-aho 22.11.2005

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	3
2. Tutkimuksen toteuttaminen	4
3 Havainnoitujen pensaiden jakautuminen Helsingin alueelle	6
4 Helsingin viheralueilta löytyneet pihasyreenimuodot	7
5 Päätelmät	8
6 Tuotettu aineisto	10
7 Lähteet	11
7.1 Kirjallisuus	11
7.2 Muut lähteet	12
8 Liitteet	12
<i>Liite 1: Taulukko 1. Tutkitut pensaat</i>	
<i>Liite 2: Helsingin puistoalueilta löydettyjen mielenkiintoisimpien pihasyreenityyppien kuvaus</i>	
<i>Liite 3: Lista Suomessa vuosina 1877-1970 tavatuista pihasyreenilajikkeista</i>	
<i>Liite 4: Taulukko 2. Esimerkkejä pihasyreenilajikkeiden ja joidenkin uudelleen nimettyjen jalokantojen saatavuudesta vuonna 2005</i>	

1. Johdanto

Pihasyreeni (*Syringa vulgaris* L.) on yksi maamme yleisimmistä koristepensaista. Laji kuuluu noin 20 muun syreenilajin kanssa sukuun *Syringa* ja öljypuukasvien heimoon *Oleaceae*. Toisin kuin useat muut sukunsa lajit pihasyreeni ei ole kotoisin Kaakkois-Aasiasta vaan Kaakkois-Euroopan vuoristoalueilta. Laji on mantereinen ja vaatii kylmän kauden kukkiakseen, ja pärjää siksi Suomessakin hyvin Rovaniemen korkeudelle saakka. Koristekasvina lajia on käytetty Euroopassa jo yli 500 vuotta ja Suomessa yli 250 vuotta.

Kuva 1. Pihasyreenin (*Syringa vulgaris* L.) kukkiva verso. Kuvan on piirtänyt Marja Koistinen (Hämet-Ahti ym. 1998).

Kirjallisen tiedon mukaan pihasyreeni saapui ensimmäistä kertaa Suomeen 1700-luvun alussa. David Erik Högmanin vuonna 1756 valmistuneen väitöskirjan ”Trän till häggar eller lefwande gärdesgårdar” mukaan apteekkari Synnerberg toi ensimmäisen taimen Tukholmasta Turkuun vuonna 1728. Parikymmentä vuotta myöhemmin pihasyreenin kerrotaan tulleen Suomeen toista kautta, Ranskasta Suomenlinnaan, Augustin Ehrensvaridin myötävaikutuksella. 1780-luvulla pihasyreenin tiedetään kasvaneen jo Oulussa saakka.

Vaikka pihasyreeni levisi ympäri Suomea jo 1700-luvulla, sen käyttö koristepensaana yleistyi vasta 1800-luvulla. Vuosisadan lopulla pihasyreenistä tuli maassamme yleisimmin viljelty koristepensas. Kasvi-innostuksen myötä vuosisadan lopulla tulivat suosioon myös pihasyreenilajikkeet eli niin kutsutut jalosyreenit.

Ensimmäinen maininta pihasyreenilajikkeista Suomalaisen taimikaupan kasvi-valikoimassa on I. Molanders Förhandelin hinnastossa vuodelta 1877. Seuraavan sadan vuoden aikana Suomessa on tavattu yli 40 erilaista lajiketta (Liite 3). Runsaimmillaan pihasyreenilajikkeiden tarjonta on ollut 1900-luvun alkupuolella. Lajikkeista suosituimpia ovat olleet purppuranpunakukkainen ’Andenken an Ludwig Späth’, valkokukkainen ’Marie Legraye’ ja kerrannaiskukkainen ’Mme Lemoine’. Myös lajikkeet ’Charles Joly’, ’Charles X’, ’Hugo de Vries’, ’Hugo Koster’, ’Michel Buchner’, ’Mme Florent Stepmann’ ja ’Rhum von Hortenstein’ erottuvat harvinaisempien lajikkeiden joukosta. Kaiken kaikkiaan pihasyreenilajikkeita on jalostettu maailmalla tähän päivään mennessä lähes 2000.

Nykyään taimistoista saatavissa olevien lajikkeiden määrä on vähäinen (Liite 4). Vanhoista lajikkeista suosionsa vahvana ovat säilyttäneet vain ’Andenken an Ludwig Späth’, ’Mme Lemoine’ ja ’Charles Joly’. Lisäksi valikoimiin on tullut joitakin uusia lajikkeita ja uudelleen nimettyjä kantoja kuten kerrannaiskukkainen ’Krasavitsa Moskvyy’ ja jalokanta Akkila.

Helsingin kaupungin isännöimillä viheralueilla on yhä jäljellä vanhoja pihasyreenipensaita, joista osa edustaa 1900-luvulla käytettyjä jalolajikkeita. Pensaat on istutettu kauan sitten, eikä tietoa niiden lajikenimistä ole enää tallella. Tämän työn tarkoituksena oli tutkia puistojen erikoisen näköisiä pihasyreeniä ja selvittää minkälaisia tai mitä

pihasyreenilajikkeita Helsingin viheralueilla yhä kasvaa. Lähtökohtana tutkimukselle on pyrkimys säilyttää puistoissa ajalleen tyypillisiä kasvillisuutta. Vanhat jalosyreenipensaat halutaan korvata vastaavilla uusilla taimilla kun vanhat pensaat kuolevat. Jalosyreenityyppien kartoitus ja lajikenimen selvittäminen helpottaa uusien taimien hankintaa, tehtiinpä se sitten ostamalla kyseistä lajiketta taimikaupasta tai lisäämällä materiaalia kasvullisesti. Kaupungille tehtävän työn lisäksi aiheesta tehdään gradutyö Helsingin yliopiston Soveltavan biologian laitokselle (SBL). Katu- ja puisto-osastolla (KPO) työtä ohjaa MMM Satu Tegel ja yliopistolla MMT Leena Linden.

2. Tutkimuksen toteuttaminen

Työ aloitettiin käymällä läpi Helsingin viheralueista tehtyjä kasvillisuusinventointeja ja muuta puistojen kasvillisuuteen liittyvää materiaalia, tarkoituksena löytää tutkimukselle mielenkiintoisia kohteita, eli mainintoja erikoisista pensaista. KPO:n henkilökunnalta sain lisää vihjeitä jalosyreenipensaista, joita kannattaisi tutkia. Kukinnan aikaan tutkittavia pensaista ei olisi ollut aikaa etsiskellä, joten pääosa niistä piti valita etukäteen.

Käytännössä tutkittujen pensaiden lopullinen joukko muodostui kenttäkauden aikana tutkijan mielenkiinnon ja käytössä olevien aikaresurssien mukaan. Mielenkiintoisena pidettiin erityisesti vanhojen puisto- ja puutarha-alueiden erikoisia pensaita, mutta tavoitteena oli myös saada työn piiriin mahdollisimman monta erilaista jalosyreenityyppiä. Puistoalueita kierrettäessä löytyi myös sellaisia mielenkiintoisia pensaita, joista ei löytynyt aikaisempaa kirjallista mainintaa.

Varsinaiset mittaukset ja havainnot tehtiin pensaiden kukinnan aikana 31.5.-23.6. ja kukinnan jälkeen ajalla 26.7.-30.8. kesällä 2005. Ensimmäisenä havaintojaksena tehtiin kukintaan liittyvät havainnot ja myöhemmin kesällä muut puuttuvat havainnot. Tarkkaan tutkimukseen valikoitui yhteensä 62 pensasta 19 puistoalueelta. Tämän lisäksi useista pensaista tehtiin yleisiä havaintoja silmämääräisesti. Tarkan havainnoinnin pääasiallisena kohteena olivat kukinnan ja kukan morfologiset ominaisuudet ja väri, joskin työssä arvioitiin myös pensaiden kasvuoloja ja koristeellisuutta. Kaiken kaikkiaan pensaista mitattiin yli 30 muuttujaa, jotka voidaan tiivistää seuraaviin tekijöihin:

Kasvualueen hoitoluokka ja yleiset kasvuolosuhteet
Pensaan kunto, kauneus, korkeus, kasvutapa, lehdistön tiheys ja kukinnan määrä
Kukintokimpussa kasvavien kukintojen määrä
Kukintojen pituus, muoto, tiheys ja kauneus
Kukinnan seassa kasvavien lehtien koko
Kukan ja nupun väri
Kukan tuoksu, kerrannaisuus ja halkaisija
Kukkatorven ja mahdollisen lisätorven pituus
Laideliuskujen pituus, määrä, asento ja muoto
Heteiden ja emien määrä kukassa
Tuotettujen hedelmien määrä

Kaikki mittaukset toteutettiin kolmena kerranteena pensasta kohden. Pensaasta mitattavat 3 kukintoa ja kukinnoista mitattavat 3 kukkaa, valittiin sattumanvaraisesti, kuitenkin pois lukien täysin pimeässä kasvaneet sekä epämuodostuneet yksilöt.

Tutkittavat kukinnot leikattiin pensasta tavallisilla oksasaksilla (Kuva 2) huolellisesti aivan kukintovarren tyvestä. Kukat nyppäistiin kukinnosta irti sormin. Mittausvälineinä käytettiin tavallista viivainta, kukkien tarkastelussa tarkempaa ISO 9001 digitaalista työntömittaa sekä värien määrittämissä RHS:n (Royal Horticultural Society) 884 sävyn värikarttaa (Kuva 3).

Mittausten lisäksi lähemmin tutkituista pensaista otettiin lehti-DNA -näytteet mahdollisia jatkotutkimuksia varten, kaikki kohteet valokuvattiin digitaalikameralla ja pensaat piirrettiin 1:500 mittakaavaisille kartoille myöhempä löytämistä varten. Kukkien ja kukintojen kuvaaminen tehtiin pääasiassa valokuvauksessa käytetyn standardiharmaakortin päällä, jotta kuvauksesta aiheutuvat värisävyn muutokset olisivat kuvissa helpommin havaittavissa. Pensaista Minigrip-pusseihin kerätty lehti-DNA -näytteet sijoitettiin säilöön Helsingin yliopiston Soveltavan biologian laitoksen pakastehuoneeseen, -20 °C:seen.

Tarkoista mittauksista saatuja tuloksia verrattiin keskenään ja kirjallisuudesta löytyviin lajikekuvauksiin. Mitatut pensaat jaettiin ominaisuuksiensa perusteella 30 ryhmään, saman tyyppiset pensaat omiin ryhmiinsä. Niille selkeäpiirteisille ryhmille, joiden pensaat muistuttavat selkeästi jotakin tunnettua lajiketta annettiin tyyppinimi kyseisen lajikkeen mukaan. Muille selkeäpiirteisille ryhmille annettiin kirjaimista ja numeroista koostuva koodinimi nimikkopensaain sijainnin ja järjestysnumeron mukaan ja joitakin arvioita vaihtoehtoisista lajikenimistä, mikäli mahdollista. Koodinimien käytöllä on pyritty ehkäisemään väärin lajikenimien käyttöä taimimateriaalista puhuttaessa ja estää sekaannuksia lajikkeiden välillä. Epäyhtenäisille, mielenkiinnostomammasta materiaalista koostuville ryhmille ei varsinaista nimeä annettu.

Kuva 2. Tutkittavat kukinnot leikattiin pensasta oksasaksilla. Kuvassa tarkastellaan Annalassa kasvavaa tumman purppuranpunakukkaista pensasta nro 20.

Kuva 3. Kukkien ja kukkanuppujen väri mitattiin Royal Horticultural Societyn 3000 värisävyä sisältävän värikartan avulla.

3. Havainnoitujen pensaiden jakautuminen Helsingin alueelle

Alueellisesti havainnoidut pensaat ovat jakautuneet ympäri Helsinkiä, pääosin kuitenkin Helsingin niemen vanhoille puisto- ja puutarha-alueille (Kuva 4). Tarkasti tutkitut pensaat sijoittuvat seuraaville 19 paikalle:

Alppipuisto (eteläinen)
Annala
Armfeltin puisto (Eira)
Eiran puisto
Esplanadin puisto
Haltialan kartano
Herttoniemen kartano
Hesperian puisto
Kaupunginpuutarha
Matosaari (Jollas)

Mäkelänkatu (liikuntapuiston aidanne)
Pihlajasaari
Piilopuisto (Töölö)
Puotinkylän kartano
Sammattinrinne (Vallilan laakso)
Stansvikin kartano
Suomenlinna (Piperin puisto)
Talvipuutarhan kaakkoiskulma
Temppeliaukio

Kuva 4. Havainnoitujen pensaiden jakautuminen Helsingin alueelle. Suurin osa 24 havainnoidusta paikasta sijoittuu Helsingin niemelle.

Yleisiä havaintoja erikoisista pihasyreenimuodoista tehtiin edellisten paikkojen lisäksi Linnankoskenkadun puistossa, Paavalinkirkon edustalla, Vallilanlaaksossa, Sibeliuksen puistossa ja Herttoniemen siirtolapuutarhassa.

Helsingin pohjoiset alueet jäivät havainnoita Haltialan kartanoaluetta lukuun ottamatta. Tämä johtuu siitä, että kasvillisuusinventaariorissa ei löydetty mainintoja tällä alueella kasvavista erikoisista pihasyreeneistä, eikä alueen läpikäyminen kukinnan aikaan ollut ajan puutteen takia mahdollista.

4. Helsingin viheralueilta löytyneet pihasyreenimuodot

Helsingin viheralueilla kasvaa paljon erikoisia pihasyreenipensaita. Pelkästään tässä työssä havainnoiduilla 24 alueella tavattiin yhteensä yli 100 erikoista pensasta. Tarkemmin tutkitut 62 pensasta edustavat tiivistetysti alueiden koko kirjoa. Tutkituista pensaista 16:lla on kerrannaiset ja 46:lla yksinkertaiset kukat.

Suurimman osan tutkituista pensaista erottaa kukkien kerrannaisuuden, kukan suuren koon, erikoisen värin tai kukinnan epätavallisen muodon perusteella selvästi jalosyreenimuodoksi. Osa pensaista taas on ominaisuuksiltaan sen verran vaatimattomampia, että on vaikea sanoa varmasti edustavatko ne jotakin lajiketta. Kaiken kaikkiaan havainnoitujen pensaiden joukossa oletetaan olevan noin 30 erilaista lajiketta, erivärisiä kerrannaiskukkaisia ja yksinkertaisia muotoja. Ne puistoissa kasvavat pihasyreenimuodot, jotka eivät ole osoittautuneet selkeiksi jalomuodoiksi saattavat olla vanhoja hankalasti tunnistettavia pienikukkasia lajikkeita, siemenlisättyä aineistoa tai voivat kuulua lajin sisäisen vaihtelun piiriin.

Toistaiseksi aineiston ryhmittelyssä pensaat on päädytty jakamaan 30 ryhmään, joista 25 edustaa jotakin selkeästi omanlaistaan pihasyreenimuotoa. **Nämä 25 mielenkiintoisinta pihasyreenityyppiä, eli tutkimuksen varsinaiset tulokset, on esitelty tarkemmin liitteessä 2.** Kyseisten muotojen joukkoon mahtuu 8 kerrannaiskukkaista ja 17 yksinkertaiskukkaista muotoa, joista kaikki paitsi yksi ovat selkeästi jalomuotoja. Suomenlinnan Piperin puistosta löydetty tavanomainen pihasyreenityyppi on laskettu mielenkiintoisimpien tapausten joukkoon historiallisista syistä.

Jalomuodoista yleisimmin viheralueilla tavattuja ovat valko- ja kerrannaiskukkainen Mme Lemoine –tyyppi (kuva 5), tumman purppuranpunakukkainen Ludwig Späth –tyyppi (kuva 6) ja sinilila- ja kerrannaiskukkainen Michel Buchner –tyyppi. (Kuva 7). Vaikuttavin kaikista tavatuista muodoista lienee lajiketta 'Katherine Havemayer' muistuttava kerrannainen muoto,

Kuva 5. Lajiketta 'Mme Lemoine' muistuttava valko- ja kerrannaiskukkainen pihasyreenityyppi on yksi yleisimmistä Helsingin viheralueilla tavatuista jalosyreenityypeistä. Kuvan pensas kasvaa Kaupungin puutarhassa.

Kuva 6. Andenken an Ludwig Späth –tyypin kukat ovat suuret ja erikoisen väriset. Vanhimmat tyypin pensaat kasvavat Eiran puistossa, Armfeltin puistossa ja Kaupungin puutarhassa.

Kuva 7. Michel Buchner –tyyppiä kasvaa mm. Esplanadin puistossa. Kuvan on ottanut Satu Tegel.

jonka ainokainen pensas kasvaa Hesperian puistossa (Kuva 8). Historiallisesti mielenkiintoisin, ja tavatuista jalomuodoista vanhin, taas lienee sinikukkainen Prince Nottger –tyyppi (Kuva 9). Muotoa kasvaa vain vanhoilla kartano- ja huvila-alueilla sekä Suomenlinnassa. Lajike on jalostettu jo ennen vuotta 1841, ja se saapui Suomeen ensimmäisten lajikkeiden joukossa 1870-luvulla. Harvinaisimpien muotojen joukkoon kuuluvat mm. Annalan kerrannainen Lemonei –tyyppi (Kuva 10), kaunis A20 –tyyppi, Charles Joly –tyyppi ja Matosaaren violetinpunainen M56 –tyyppi (Kuva 11). Kaunis ja melko harvinainen on myös vaaleanpunakukkainen K17 –tyyppi (Kuva 12).

5. Päätelmät

Varmojen lajikenimien antaminen tutkituille pensaille on mahdotonta vain yhtenä vuonna tehtyjen havaintojen ja kirjallisuudessa esiintyvien morfologisten kuvausten puutteellisuuden takia. Eri aikakausina kirjoitetut kuvaukset lajikkeista eroavat toisistaan, eikä kaikista Suomessa käytetyistä lajikkeista (Liite 3) ole ollut nähtävänä yhtään kuvaa. Lajikkeiden tunnistamista pelkän kirjallisuuden perusteella pidetäänkin lähes mahdottomana, joskin siten voi tehdä joitain suuntavia päätelmiä. Tässä tutkimuksessa käytetyt ryhmänimet ovat siis viitteellisiä –todennäköisesti oikeita, muttei oikeaksi todistettuja. Muualla Euroopassa vanhojen pensaiden tunnistustyötä on tehty monia vuosia kestävinä viljelyprojekteina, joissa haluttuja pensaita kasvatetaan useana kloonina samanlaisissa kasvuolosuhteissa ja havaintoja tehdään keskitetysti useiden vuosien ajan. Silti lajikkeiden varma tunnistaminen pelkkien morfologisten ominaisuuksien perusteella on hankalaa.

Tarkempia määrittäksiä tutkituista pensaista voitaisiin tehdä DNA:han perustuvien tunnistusmenetelmien avulla. Näillä saisi luotettavaa tietoa mm. siitä ovatko jotkut pensaat samaa muotoa keskenään. Ainakin 10:lle Suomessa tavatulle lajikkeelle on

Kuva 8. Hesperian puiston luoteisosassa kasvava, lajiketta 'Katherine Havemeyer' muistuttava pensas on vanha ja ränsistynyt, mutta kukkiessaan lumoavan kaunis.

Kuva 9. Vanhalla Prince Nottger –tyypillä on tähtimäiset, taivaansiniset kukat. Kukan keskellä näkyy muodolle tyyppillinen valkea silmä.

Kuva 10. Annalassa kasvavalla Lemonei –tyypillä on pienet sinililat, kerrannaiset kukat.

Kuva 11. Matosaareissa kasvavalla M56 –tyypillä on violetinpunaiset kukat.

maailmalla tehty oma DNA-sormenjälki. Tutkitun pensaan DNA:ta sormenjälkeen vertaamalla voidaan selvittää onko kyseessä nimenomainen lajike. Tällaista yksilön tunnistusmenetelmää kutsutaan AFLP (Amplified Fragment Length Polymorphism) -menetelmäksi. Yhtenä sen monista hyödyistä on, että taimimateriaali voidaan todentaa tietyksi lajikkeeksi muulloinkin kun kasvi kukkii, toisin kuin morfologisia ominaisuuksia tarkasteltaessa. Mikäli pensaiden syvällisempi tutkiminen koetaan tulevaisuudessa tarpeelliseksi, voidaan tässä tutkimuksessa kerättyjä lehti-DNA -näytteitä käyttää analysoitavana materiaalina.

Kuva 12. K17 -tyypin vaalaenpunaiset kukat ovat kaksiväriset ja huomiota herättävän suuret. Kukinto on kaunis ja runsas.

Koska pihasyreeni on Helsingin nimikkokukka ja kulttuurihistoriallisesti merkittävä kasvi, tulisi Helsingin kaupungin kiinnittää enemmän huomioita viheralueilla kasvaviin pihasyreeni-istutuksiin ja niiden hoitoon. Erityisen tärkeää olisi pitää huolta vanhoista jalosyreenipensaista, jotka nykyisellään vaikuttavat olevan vaarassa kuolla hoidon puutteeseen. Monet hienot viheralueilla kasvavat jalomuodot ovat säilyttämisen arvoisia jo pelkän kauneutensa vuoksi, mutta lisäksi useat muodot edustavat kasvupaikkansa alkuperäistä, 1900-luvun alulle tyypillistä kasvillisuutta ja ovat siksi historiallisestikin arvokkaita. Huomionarvoisia ovat etenkin vanhoilla viheralueilla kasvavat kerrannaiset ja erikoisen väriset muodot. Suojelun arvoisia ovat kuitenkin myös vanhimmat, harvinaisimmat ja kauniimmat muodot.

Liitteessä 2 esitellyistä tyypeistä ainakin seuraavat ovat erityisen huomionarvoisia: historiallinen Piperin puiston -tyyppi, vanha Prince Nottger -tyyppi, harvinaiset Lemonei -ja M56 -tyypit, lumoavan kaunis Katherine Havemeyer -tyyppi ja selkeämuotoiset A20- ja K17 -tyypit. Mannerheimintien laidalla kasvavat 'Krasavitsa Moskvý', M11- ja M36 -tyypit ovat kauniita, mutta sopivat vain uusiin ympäristöihin. Charles Joly -tyyppi on Helsingin viheralueilla harvinainen, mutta muuten yleisesti koristemuotona käytetty (Liite 4).

Ne pihasyreenimuodot, jotka halutaan säilyttää, ja joita ei ole muuten saatavilla, tulisi ottaa kasvulliseen lisäykseen. Kun vanhat pensaat viheralueilla kuolevat, on ne voitava korvata uusilla vastaavilla taimilla. Jos mahdollista, uudet pensaat tulisi myös kasvattaa samaan muotoon kuin alkuperäiset pensaat. Esimerkiksi Armfeltin puistoon, jossa kaikki pensaat ovat perinteisesti runkomuotoisia, ei tulisi istuttaa pensasmaisia taimia. Kasvulliseen lisäykseen otetuista muodoista voisi lisäksi perustaa erikseen pihasyreenipuiston, jossa kaikki erikoiset muodot olisivat kerralla nähtävissä.

On huomioitava, että tässä tutkimuksessa on ollut mukana vain osa Helsingin kaupungin alueella kasvavista pihasyreenipensaista. Viheralueilta saattaa löytyä siis vielä lisää erikoisia jalosyreenimuotoja, jos pitää silmänsä auki viheralueilla liikkueensa. Paikkoja, joissa saattaisi kasvaa erikoisia pensaita ovat mm. Hesperian puisto, Laakson sairaalan alue, Lönnrotin puisto ja tässä tutkimatta jääneet kartanoalueet. Tutkimisen arvoisia voisivat olla myös jotkin siirtolapuutarhat sekä vanhat huvila- ja omakotialueet. Esimerkiksi Eirassa ja Vanhakaupungissa kasvaa paljon pihasyreenipensaita muuallakin kuin puistoissa. Haagassa erikoisia pihasyreenejä on tavattu vanhojen taloyhtiöiden pihoilta.

6. Tuotettu aineisto

Pihasyreenitutkimuksen yhteydessä on tämän raportin lisäksi tuotettu seuraavanlaista aineistoa:

Kartat

- Yleiskartta pihasyreenien sijainnista Helsingin alueella, kartta nro 0
- Kohdekohtaiset kartat havainnoitujen pensaiden sijainnista, numerointi 1-21 paikan mukaan ja osakarttojen merkintä viittein a,b,c

Digikuvat

- "Kaikki kuvat" –cd (tiedostonimi Sv kaikki), jossa kaikki kenttäkesän aikana otetut kuvat ottamisjärjestyksessä. Varmuuskopiotyyppinen levy.
- "Paikkakohtaiset kuvat" –cd (tiedostonimi Sv paikat), jossa kuvat järjestetty paikkojen mukaan. Soveltuu edellistä paremmin yleiskäyttöön.

PowerPoint esitys

- Aiheesta 30.9.2005 pidetty PowerPoint esitys omalla cd:llä. Mahdollista laittaa myös verkkoon.

Paikkakohtainen aineisto

- Aineisto järjestetty paikkakohtaisesti
- Sisältää kartat pihasyreenien sijainnista alueella, kuvaukset mitatuista pensaista, valokuvaindeksin paikasta otetuista kuvista ja yleisen katsauksen kyseiseen viheralueeseen pihasyreeniselvityksen näkökulmasta

Aineistoa säilytetään kokonaisuudessaan Satu Tegelillä. Paikkakohtainen aineisto jaetaan myös aluevastaaville. Helsingin yliopistolle kirjoitettu gradutyö toimitetaan sen valmistuttua Satu Tegelille.

7. Lähteet

7.1 Kirjallisuus

- Alanko, P. 2001. Venäjän vallan aikaisesta puutarhakasvillisuudesta. Teoksessa: Häyrynen, M., Eskola, T., Frondelius, S. & Leskinen, P. (toim.). Hortus Fennicus: Suomen Puutarhataide. Helsinki, Viherystöliitto ja Suomen Puutarhataiteen seura. s. 60-67.
- Dahlström, S. 1952. Promenader. Turku, Åbo tidnings- och tryckeri aktiebolag förlag. Noin 230 s.
- Fiala, J. 2002. Lilacs: the Genus Syringa. Uusintapainos. Portland USA, Timber Press. 266 s.
- Hauta-aho, L. 2005. Pihasyreeni ja sen lajikkeet. Kandidaatintyö. 42 s.
- Huylbroeck, J. M. Van, Calsyn, E., Jeanneteau, F., De Rierk, J. & Bockstaele, E. Van. 2004. AFLP based identification procedures for woody ornamentals. Acta Horticulturae 632: 97-104.
- Hämet-Ahti, L., Palmén, A., Alanko, P. & Tigerstedt, P.M.A. 1992. Suomen puu- ja pensaskasvio. 2. p. Helsinki, Dendrologian Seura. 373 s.
- Kalva, V. 1988. Sirelid. Tallinna, Valgus. 175 s.
- McKelvey, S. D. 1928. The Lilac. New York, The Macmillan Company. 581 s.
- Nummi, A. 2005. Syringa- lajit ja lajikkeet Suomen taimikaupassa. Julkaisematon kooste. 12 s.
- Parvela, A. A. 1932 Oulun läänin viljelyskasvit ja niiden historia ja nykyinen levinneisyys. II erikoisosa. Suomalaisen eläin- ja kasvitieteellisen seuran Vanamon Kasvitieteellisissä julkaisuissa 2(5) 1-142.
- Pfossen, M., Yemelyanova, H. & Leonhardt, W. 2000. Identification of cultivars and hybrids in *Syringa* and *Cucurbita* by DNA fingerprinting. Acta Horticulturae 530: 455-462.
- Ruoff, E. 2001. Vanhoja suomalaisia puutarhoja. Helsinki, Otava. 238 s.
- Schalin, B. 1953. Koristepensaista kauneimmat. 2. Painos. Porvoo, Werner Söderström osakeyhtiö. Noin 155 s.
- Stening, K. 1907. Syringa vulgaris var. Gloire de Moulins. Puutarha 10: 1-2.
- Suominen, O. 1986. Pihasyreenin historiasta Suomessa. Sorbifolia 17(3): 153-157.
- The Royal Horticultural Society. 2001. RHS color chart. London. The Royal Horticultural Society.

7.2 Muut lähteet

KPO:n / VIO:n vanhat puistokortit

Taimiluettelot internetissä:

www.blomqvistplantskola.com

www.kolumbus.fi/rentaimi

www.kotitaimi.fi

www.helling.fi

www.huutokoskentaisto.fi

www.jarvenpaanpihapalvelu.fi

www.muhevainen.fi

www.oranjegarden.fi

www.pinsiontaisto.fi

www.sarkanperennataisto.fi

www.personal.inet.fi/yritys/taimikko.ruhanen

www.personal.inet.fi/yritys/toijalantaimitarha

www.piha-center.fi

www.pirilankukkatalo.fi

www.puutarhataivoset.fi

www.sofianlehto.com

www.tawi.fi/~wiplant

www.viherlandia.fi

8. Liitteet

Liite 1: Taulukko 1. Tutkitut pensaat

Liite 2: Helsingin puistoalueilta löydettyjen mielenkiintoisimpien pihasyreenityyppien kuvaus

Liite 3: Lista Suomessa vuosina 1877-1970 mahdollisesti esiintyneistä pihasyreenilajikkeista

Liite 4: Taulukko 2. Esimerkkejä pihasyreenilajikkeiden ja joidenkin muiden jalo-
muotojen saatavuudesta vuonna 2005

Taulukko 1. Tutkitut pensaat.

Järjestys-numero	Paikka	Kukka	Kukinto	Kuvalitu tyyppi
2	Annala	pieni, kerrannainen sinilila	lyhyt	Lemonei
3	Annala	pieni, vaaleansinivioletti	-	-
4	Kaupungin puutarha	valkoinen	-	K4
5	Annala	pieni, vaaleanpunainen	-	-
6	Paavali	violetti	-	-
7	Paavali	isokukkainen violetti	-	P7
9	Kaupungin puutarha	valkoinen	-	-
10	Kaupungin puutarha	kerrannainen valkoinen	kapean pyramidimainen	Mme Lemoine
11	Hesperian puisto	valkoinen	-	M11
12	Hesperian puisto	kerrannainen valkoinen	-	M12
13	Hesperian puisto	iso, kerrannainen valkoinen	valko / vaaleanpunainen kirjava	Krasavitsa Moskvyy
14	Hesperian puisto	valkoinen	-	K4
15	Haitiala	valkoinen	-	-
16	Haitiala	vaaleansinilila	-	-
17	Kaupungin puutarha	iso, vaaleanpunainen	vaaleanpunakirjava	K17
18	Sturenkadun kulma	syvän punavioletti	-	-
19	Annala	haalean sininen	-	A19
20	Annala	tumman purppuranpunainen, syvän kulhomainen	-	A20
21	Annala	kerrannainen valkoinen	kapean pyramidimainen	Mme Lemoine
22	Kaupungin puutarha	(punalila)	voimakkaan pyramidimainen	K22
23	Hesperian puisto	kerrannainen sinilila	-	Michel Buchner
24	Hesperian puisto	kerrannainen lila	tiivis	Katherine Havemeyer
25	Kaupungin puutarha	tumman violetti	-	K25
26	Kaupungin puutarha	tumman purppuranpunainen	-	Ludwig Späth
27	Pilopuisto	sinilila	-	P27
28	Mäkelänkatu	kerrannainen sinilila	-	Michel Buchner
29	Mäkelänkatu	kerrannainen pinkki	-	Belle de Nancy
30	Mäkelänkatu	iso, punalila	erittäin suuri	M30
31	Esplanadi	kerrannainen sinilila	-	Michel Buchner
32	Mäkelänkatu	sinilila	suuri	-

Järjestys- numero	Paikka	Kukka	Kukinto	Kuvailtu tyyppi
33	Mäkelänkatu	iso, vaaleanpunainen	vaaleanpunakirjava	K17
34	Mäkelänkatu	sinilila	-	P27
35	Mäkelänkatu	tumman purppuranpunainen	-	Ludwig Späth
36	Hesperian puisto	sininen	eri muotoisia	M36
37	Tempellaukio	kerannainen valkoinen	kapean pyramidimainen	Mme Lemoine
38	Eiran puisto	vaalean sinilila	-	-
39	Eiran puisto	violetti	-	-
40	Eiran puisto	kerrannainen vaaleanpunainen, epämuodostunut	epämuodostunut	Belle de Nancy
41	Eiran puisto	vaaleanpunainen	-	-
42	Eiran puisto	vaaleanlila	-	-
43	Armfeltin puisto	kerrannainen purppuranpunainen	-	Charles Joly
44	Armfeltin puisto	tumman purppuranpunainen	-	Ludwig Späth
45	Armfeltin puisto	tumman purppuranpunainen	-	Ludwig Späth
46	Armfeltin puisto	kerrannainen valkoinen	kapean pyramidimainen	Mme Lemoine
47	Herttoniemen kartano	sinilila	-	Piperin puiston
48	Herttoniemen kartano	taivaansininen, tähtimäinen	-	Prince Nottger
49	Annala	punalila	-	-
50	Puotila	haalean vaaleanpunainen	-	P50
51	Stansvikin kartano	lila	-	Piperin puiston
52	Stansvikin kartano	taivaansininen, tähtimäinen	-	Prince Nottger
53	Stansvikin kartano	valkoinen	-	-
54	Stansvikin kartano	lila	-	-
55	Matosaari	kerrannainen sinilila	-	Michel Buchner
56	Matosaari	punavioletti	-	M56
57	Matosaari	punavioletti	-	M56
58	Matosaari	valkoinen	-	M58
59	Pihlajasaari	taivaansininen, tähtimäinen	-	Prince Nottger
60	Pihlajasaari	sinilila	-	-
61	Pihlajasaari	vaaleanpunalila	-	-
62	Pihlajasaari	kerrannainen valkoinen	kapean pyramidimainen	Mme Lemoine
63	Pihlajasaari	violetti	-	-
64	Suomenlinna: Piperin puisto	sinilila	-	Piperin puiston

Kerrannaiset pihasyreenityypit

Mme Lemoine -tyyppi

Tähän ryhmään kuuluvat ne pensaat, jotka muistuttavat kuvausten perusteella lajiketta 'Mme Lemoine'. Kyseinen tyyppi on Helsingin puistoalueilla verrattain yleisesti käytetty. Useita tyyppin pensaita kasvaa kaupunginpuutarhassa ja Eiran puistossa, sekä yksittäisiä pensaita Annalassa, Armfeltin puistossa, Pihlajasaressa, Sibeliuspuistossa, ja Tempelli-aukiolla.

Kukinto pensaillla on erittäin kaunis (Kuva 34), usein kapean pyramidimainen, keihäänkärjen muotoa muistuttava ja melko tiheä. Kukintojen pituus vaihtelee pensaan kunnon mukaan, mutta huiskilo on tavallisesti keskipitkä, noin 17 cm. Kukintoja kasvaa yhdessä kimpussa keskimäärin 2 paria, joskus jopa 4 paria.

Kukka on suuri, valkoinen ja kerrannainen (Kuva 33). Nuppu on väriltään vaalean vihertävänkellertävä. Avautuneita laideliuskoja on kukassa noin 10, lisäksi kukan nielussa on usein muutamia suppuun jääneitä liuskoja. Pällekkäiset laideliuskat (eli kerrannaiset teriöt) sijaitsevat toisiinsa nähden pääsääntöisesti lomittain. Alimmat laideliuskat ovat pyöreän soikeita ja usein pyöreäpäisiä sivulle siirottavia. Ylemmät laideliuskat ovat alempia pitemmän soikeita ja teräväpäisempiä, ja osin sisäänpäin kääntyneitä. Ylimmät liuskat ovat lisäksi nostettu alemman teriökiehkuran tasosta ylemmäksi pienellä lisätorvella (Kuva 33). Varsinainen torvi on melko lyhyt. Terveitä heteitä ei kerrannaisissa kukissa yleensä ole, joitakin jäänteitä kyllä. Emi on usein tallella.

Tutkitut pensaat kukkivat keskimäärin kohtalaisesti ja tuottavat vähän tai kohtalaisesti kotia. Tyyppiä tavataan Helsingin puistoalueilla usein rungollisena, mutta uudemmissa istutuksissa myös pensasmaisena.

Lajikkeella ei vaikuta olevan erityisiä tauti- tms. ongelmia, joskin se esiintyy puistoissamme usein hoitamattomana tai vanhuuttaan ränsistyneenä. Kaiken kaikkiaan kyseessä on erittäin kaunis tyyppi, joka paremmin hoidettuna toisi kauneutensa vielä nykyistä selkeämmin esille.

Lajiketta 'Mme Lemoine' saa tänä päivänä ostettua useimmista taimistoista ja viheralan liikkeistä (1). Se on lajikkeen 'Andenken an Ludwig Späth' jälkeen yleisimmin markkinoitu lajike. Victor Lemoine jalosti lajikkeen vuonna 1896 ja Suomeen 1900-luvun alussa tultuaan se on pysynyt meillä suosituimpien pihasyreenilajikkeiden joukossa. Muita samantapaisia valko- ja kerrannaiskukkaisia lajikkeita on 1900-luvun alussa ollut Suomessa markkinoilla 'Miss Ellen Willmott' ja 'Mme Casimir Perrier'.

Kuva 33. Mme Lemoine -tyypin kukkia. Ylemmät laideliuskat ovat kukassa alempia liuskoja pitkulaisempia ja pienellä lisäputkella nostettuja.

Kuva 34. Kaupunginpuutarhassa kasvavissa vanhoissa runkomuodoissa kukinta on erittäin runsasta, mutta kukinnot keskimääräistä pienemmät. Lehvästö on jäänyt vanhalla pensaalla harvaksi.

M12 -tyyppi

Tähän ryhmään kuuluvat ne pensaat, jotka muistuttavat Hesperian puistossa Mannerheimintien varrella kulkevassa aidanteessa kasvavaa pensasta nro 12. Aidanteessa kasvaa useita ryhmiä kyseistä tyyppiä. Muualla vastaavanlaisia pensaita ei ole tavattu. M12 –muoto on saman tapainen kuin Mme Lemoine –tyyppi, mutta eroaa siitä kukkien erilaisen olemuksen perusteella.

Tyyppin kukinto kaunis, melko tiheä ja muodoltaan kapean pyramidimainen (Kuva 35). Kukinnon pituus on noin 20 cm. Kukka on valkoinen ja kerrannainen, kooltaan suuri (Kuva 36). Avautuneita laideliuksia on kukassa hieman yli 10 ja lisäksi usein joitakin nieluun suppuun jääneitä. Liuskat ovat pyöreäsoikeita tai keskemällä pitkänsoikeita ja usein teräväpäiset. Ne kääntyvät kukan keskustaa kohti, sirottavat sivulle tai uloimmat kiertyvät alaspäin rullalle (Kuva 36). Laideliuskat ovat ohuemman oloiset kuin muilla valkoisilla kerrannaisilla tyypeillä. Kerrannaiset teriöt asettuvat jokseenkin kierteisesti, mutta liuskat ennemmin lomittain kuin kohdakkain. Heteitä kukissa ei ole lainkaan, sen sijaan emi on.

Tyyppi on kaunis ja harvinainen. Se vaikuttaa voivan Hesperian puiston laidalla melko hyvin vilkkaan liikenneväylän välittömästä läheisyydestä huolimatta. Historiallisesti muoto ei vaikuta olevan meille kovinkaan merkittävä, sillä aidanteen pensaat on oletettavasti istutettu 1900-luvun loppupuolella.

Suomessa tavattuja valko- ja kerrannaiskukkaisia lajikkeita ovat 'Mme Lemoine', 'Miss Ellen Willmott' ja 'Mme Casimir Perrier'. M12-tyypille ei ole löydetty sopivaa kuvausta näiden joukosta. Mannerheimintien pensaat ovat ehkä jotakin venäläistä muotoa, joita ei yleensä ole kuvattu länsimaisessa kirjallisuudessa, vaan pelkästään venäjäksi.

Kuva 35. M12 –tyypin kukinnot pyramidimaiset ja niin tiiviit, että yksittäiset kukat erottuvat vasta lähetykseltä.

Kuva 36. M12 –tyypin kukat ovat aavistuksen kellertävämmän valkoiset kuin Mme Lemoine –tyypillä, ja laideliuskat ovat ohuemman oloiset. Alimmat laideliuskat kiertyvät joskus ulospäin rullalle.

Krasavitsa Moskvyy -tyyppi

Tähän ryhmään kuuluvat ne pensaat, jotka muistuttavat venäläistä lajiketta 'Krasavitsa Moskvyy'. Kyseinen tyyppi on Helsingin puistoalueilla harvoin käytetty. Pensaita on havaittu kasvavan ainoastaan Hesperian puistossa kahdessa ryhmässä Mannerheimintien varrella.

Tämän tyyppin kukinto on pitkä ja erittäin kaunis hempeän vaaleanpunakirjava (Kuva 37). Muodoltaan kukinto on kärkeen kapeneva, tai joskus kevyesti pyramidimainen. Pituutta kukinolla on keskimäärin 20 cm.

Kukka on kerrannainen, suuri tai erittäin suuri, ja väriltään valkoisen ja vaaleanpunaisen kirjava (Kuva 38). Kukan kirjavuus johtuu siitä, että uloimpien laideliuskojen alapinta ja kukkatorvi ovat väriltään haalean vaaleanpunaiset. Nuppu on näitä tummemman vaaleanpunainen. Vaaleanpunaisen sävyn intensiivisyys vaikuttaa muuttuvan nopeasti nupun auetessa.

Avautuneita laideliuskoja on kukassa keskimäärin 10, lisäksi nieluun jää joitakin suppuun. Päälekkäiset laideliuskat sijaitsevat pääasiassa lomittain, sirottavat sivulle samasta pisteestä tai ovat kevyesti sisäänpäin kääntyneitä. Alimmat liuskat ovat pyöreäpäisiä ja muodoltaan pyöreämmän soikeita kuin ylemmät teräväpäiset liuskat. Kukan torvi on kerrannaiselle kukalle melko pitkä 11 mm. Terveitä heteitä ei ole, vain joitakin jäänteitä niiden paikalla. Emi on kukassa tallella.

Pensaat Mannerheimintiellä kukkivat melko heikosti ja niiden lehdistössä on runsaasti hyönteistoukkien aiheuttamia vioituksia. Vilkkaan ajotien varrella ei selvästikään ole parhaimmat mahdolliset olosuhteet näille pensaille. Kukinnot ovat kuitenkin erittäin kauniita ja tulevat ehkä jopa paremmin esille kun niitä ei ole liikaa. Rauhaisampi sijoitus tälle tyyppille toisi paremmin esiin sen herkän kauneuden.

Lajiketta 'Krasavitsa Moskvyy' on saatavilla useista taimistoista ja viheralan liikkeistä. Lajikkeen on jalostanut venäläinen Leonid Kolesnikov vuonna 1974 ja sen on tullut meillä markkinoille vasta äskettäin.

Kuva 37. Krasavitsa Moskvyy -tyypin kukintoja. Valkoiset kukat ja vaaleanpunaiset nuput tekevät kukinnosta hempeän kirjavan.

Kuva 38. Krasavitsa Moskvyy -tyypin kukkia. Laideliuskat levittäytyvät samasta tasosta ja asettuvat pääasiassa lomittain.

Katherine Havemayer -tyyppi

Tämän tyyppin ainokainen löydetty pensas kasvaa Hesperian puiston luoteisnurkassa ja muistuttaa lajiketta 'Katherine Havemeyer'. Pensas on kaksirunkoinen ja nojaa maahan. Vanha ja huonokuntoinen puusta pudonnutta oksaa muistuttava pensas ei ole kovin edustava koristepensaaksi sinänsä, mutta kukinnan aikaan pensas muuttuu lumoavan kauniiksi –jopa maassa kiemurtavat rungot näyttävät asiaan kuuluvan taiteelliselta (Kuva 42).

Katherine Havemeyer –tyypillä on erittäin kaunis, kaksivärinen, pyramidimainen ja täyteläinen kukinto (Kuva 43). Kukinto on keskipitkä ja melko leveä. Kukinnan seassa kasvavat tukilehdet ovat epätavallisen suuret, noin 3–4 cm pitkät.

Kukka on kerrannainen, lila ja erittäin suuri-kokoinen (Kuva 44). Laidekehän läpimitta on keskimäärin jopa 28 mm. Avautuneita laideliuskoja on kukissa vaihteleva määrä, keskimäärin kuitenkin noin 10 kpl. Liuskat ovat asettuneet toisiinsa nähden kierteisesti ja osoittavat sivulle, kukan keskusta päin tai kääntyvät alaspäin. Muodoltaan laideliuskat ovat pyöreänsioikeita tai keskemällä pidemmänsoikeita ja pyöreä- tai keskemällä teräväpäisiä. Heteitä kukassa ei tavallisesti ole, emejä taas on normaalisti. Nuput ovat väriltään voimakkaan punaviolettia.

Kyseinen pihasyreeni tyyppi on erittäin kaunis ja huomion arvoinen. Muoto on puistoalueilla erittäin harvinainen ja silti ehkä kaunein tavattu pihasyreenityyppi. Jopa Hesperian puiston vanhalta ränsistyneellä pensaalla kukinta on runsasta ja kukinnot täyteläisiä. Voi vain kuvitella miltä nuori ja hyvin voiva pensas näyttää. Tämän tyyppin lisääminen puistoalueilla on siis erityisen suotavaa.

Lajiketta 'Katherine Havemayer' löytyy harvoista taimistoista ja viheralan liikkeistä. Lajike on Lemoinen tuotantoa vuodelta 1922 ja kaiken kaikkiaan maailmalla hyvin suosittu. 1900-luvun alkupuolella lajike oli meilläkin melko yleisesti käytetty. Mm. Bengt Schalin on pitänyt 'Katherine Havemeyeria' erittäin kauniina lajikkeena.

Kuva 42. Hesperian puistossa kasvava Katherine Havemeyer –tyypin pensas on kaksirunkoinen ja nojaa maahan. Vaikka se muutoin on epäsiistin näköinen, kukkiessaan se on harvinaisen kaunis pihasyreeni.

Kuva 43. Katherine Havemeyer –tyypin kukinnot ovat kauniit punalilan kirjavat ja erittäin täyteläiset.

Kuva 44. Katherine Havemeyer –tyypin kukkia. Kuvasta näkyy että kerrannaisten laideliuskojen määrä kukassa ei ole vakio.

Michel Buchner -tyyppi

Tähän ryhmään kuuluvat kaikki ne pensaat, jotka muistuttavat lajiketta 'Michel Buchner'. Kyseinen tyyppi on Helsingin puistoalueilla melko yleisesti käytetty kerrannainen lajike. Pensaita on havaittu kasvavan Matosaassa, Esplanadin puistossa, Mäkeläkadulla ja Hesperian puistossa Mannerheimintien varrella. Mäkeläkadulla kasvaa uusimmat ja Matosaassa ja Esplanadin puistossa vanhimmat pensaat.

Tyyppi kukkii erittäin kauniin, keskikokoisin kukinnoin (Kuva 45). Muodoltaan kukinnot ovat melko kapean ympyräkartiomaiset tai kevyesti pyramidimaiset ja keski- tai melko tiheät.

Kukat ovat sinililat, kerrannaiset ja suurikokoiset (Kuva 46). Avautuneita laideliuskoja on kukassa vaihteleva määrä, keskimäärin noin 10 kpl. Lisäksi kukan nieluun on usein jäänyt liuskoja suppuun. Laideliuskat sirottavat sivulle tai ovat kääntyneinä kukan sisäänpäin. Alimmat liuskat ovat pyöreitä ja pyöreäpäisiä. Mitä keskemmälle kukkaa mennään sitä pitemmän soikeiksi ja teräväpäisemmäksi laideliuskat muuttuvat. Väriltään sisimmät liuskat ovat ulompia haaleammat. Kerrannaiset teriöt asettuvat toisiinsa nähden pääasiassa lomittain. Heteistä kukassa on yleensä jäljellä vain jäänteitä tai ei sitäkään, kun emi taas on normaali. Toisinaan heteiden jäänteet voi erottaa laideliuskojen välistä rikkomatta kukkaa. Nuput ovat väriltään kukkia punertavamman lilat.

Kuva 45. Michel Buchner –tyypin kukinnot ovat erittäin kauniita, etenkin kun niitä on paljon. Nuppujen ja avautuneiden kukkien värit käyvät hyvin yhteen.

Kuva 46. Michel Buchner –tyypin kukat ovat suuret, lilat ja kerrannaiset. Keskimmäiset laideliuskat ovat ulompia vaaleammat.

Kyseinen muoto on erittäin kaunis etenkin silloin kuin pensas kukkii runsaasti. Matosaassa kasvavat vanhat pensaat ovat säilyneet hengissä vuosikymmeniä melko ankarissa olosuhteissa, joten muodon voi olettaa olevan myös sitkeä elonkamppailija. Mannerheimintiellä olosuhteet eivät ole pensaille parhaat mahdolliset ja kukinta heikkoa. Ehkä Mäkeläkadun nuoret pensaat ajan kuluessa näyttävät miltä näyttää hyvin voiva pensas.

Lajiketta 'Michel Buchner' on tarjolla harvoissa taimistoissa ja viheralan liikkeissä. Lajike on Victor Lemoinen jalostama muoto vuodelta 1885. 1900-luvun alkupuolella lajike on ollut Suomessa yksi suosituimpia. Myös Bengt Schalin on pitänyt lajiketta erityisen kauniina.

Lemonei –tyyppi

Tähän ryhmään kuuluvat kaikki ne pensaat, jotka muistuttavat lajiketta 'Lemonei'. Kyseinen tyyppi on Helsingin puistoalueilla harvoin käytetty. Pensaita on havaittu kasvavan ainoastaan Annalassa puutarhurin talon eteläpäädyssä (Kuva 47).

Tyyppin kukinnot ovat lyhyet, mutta melko tiheät (Kuva 48). Kukat puolestaan ovat kauniin sinililat ja kerrannaiset, mutta pienet (Kuva 49). Nuput ovat punertavamman violetit. Avautuneita laideliuksia kukassa on noin 10 ja lisäksi joitakin nieluun rullalle jääneitä. Liuskat ovat soikeita, uloimmat pyöreä- ja sisimmät teräväpäisiä. Uloimmat liuskat sirottavat sivulle ja sisimmät ovat usein kukan keskusta päin kääntyneitä. Kerrannaiset teriöt asettuvat toisiinsa nähden lomittain. Kukan torvi on usein erittäin lyhyt. Joissakin kukissa on myös lisätorvi. Kukan sisässä on tallella emi ja heteiden jäänteitä. Tyyppi kukkii melko runsaasti, mutta ei tuota juuri ollenkaan kotia.

Koska muoto on harvinainen, sen säilymiseen pitää kiinnittää huomiota. Vaikka tyyppin kukat ja kukinnot ovat pieniä, kukinnan runsaus ja kukintojen tiiviys tekee siitä erikoisen näköisen. Yksittäisenä pensaana tyyppi voi vaikuttaa irtonaiselta, mutta ainakin useiden pensaiden ryhmänä se toimii hyvin.

Lajiketta 'Lemonei' ei tänä päivänä ole saatavilla oletettavasti mistään Suomesta. Lajike ei ole ollut Suomessa koskaan erityisen yleinen ja ilmeisesti maailmallakin se on unohdettu, ehkä pienten kukkiensa vuoksi. Lajikkeen on jalostanut Victor Lemoine vuonna 1878.

Annalan Lemoinei –tyypin pihasyreenejä lisätään Hongiston taimistolla työnimellä ”Annala 4”.

Kuva 47. Lemonei –tyypin pensaita kasvaa Annalassa puutarhurin talon etelä-päädyssä.

Kuva 48. Lemonei –tyypin kukinto on pieni mutta melko tiheä.

Kuva 49. Lemonei -tyypin kukat ovat pieniä, mutta erikoisen näköisiä. Kukan varsinainen torvi on lyhyt ja kukissa voi myös olla lisätorvia.

Belle de Nancy –tyyppi

Tähän ryhmään kuuluvat ne pensaat jotka muistuttavat lajiketta 'Belle de Nancy'. Tällaisia pensaita on tavattu vain kaksi nuorta yksilöä, Mäkelänkadulla ja Eiran puistossa. Mäkelänkadun pensas on paremmin kehittynyt kuin Eiran puiston pensas.

Tyyppin kukinto on keskipitkä, jokseenkin pyramidimainen ja sen osahuiskilot ulkonevat (Kuva 50). Kukka on keskikokoinen ja väriltään vaaleanpunainen (Kuva 51). Avautuneita laideliuskoja on noin 10, yleensä kaksi lomittain asettunutta teriökiehkuraa. Laideliuskat ovat pyöreitä tai soikeita ja pyöreä- tai teräväpäisiä. Liuskat sirottavat sivulle, ovat alas taipuneet tai osoittavat kukan keskellä ylöspäin. Heteitä on toisissa kukissa normaalisti tai jopa tavallista enemmän, toisissa jäljellä on vain jäänteitä. Kukkatorvia on normaalisti vain yksi, mutta Eiran puiston pensaalla kukissa on joskus myös lyhyt lisätovi. Muutenkin Eiran puiston pensaalla kukat ja kukinnot ovat vaihtelevan näköisiä eikä kaikki nuput avaudu (Kuva 52).

Tyyppin molemmat pensaat ovat melko nuoria, arviolta 1990-luvulla istutettuja, eikä siksi niin mielenkiintoisia kuin muiden tyyppien edustajat. Eiran puistossa pensas on kehityksessään jopa niin varhaisessa vaiheessa, että sen kukat ja kukinnot eivät ole vielä loppuun kehittyneitä. Tyyppi on kuitenkin ainoa puistoalueilla tavattu selkeästi vaaleanpunainen kerrannainen pihasyreenimuoto ja koristekäytössä harvinainen, mikä tekee tyyppistä sinänsä huomion arvoisen.

Lajike 'Belle de Nancy' on Lemoinen jalostama jalosyreenimuoto vuodelta 1891. Lajiketta on saatavilla joistakin taimiliikkeistä.

Kuva 50. Belle de Nancy –tyypin kukinto on pyramidimainen ja keskipitkä, ja sen ulkonevat osahuiskilot erottuvat sivulta päin katsottuna selvästi.

Kuva 51. Belle de Nancy –tyypillä on vaaleanpunaiset kerrannaisen kukat.

Kuva 52. Eiran puiston pensaalla kukinnot ja kukat ovat alikehittyneitä ja vaihtelevan näköisiä.

Charles Joly -tyyppi

Tähän ryhmään kuuluvat ne pensaat, jotka muistuttavat lajiketta 'Charles Joly'. Kyseistä tyyppiä tapaa Helsingin puistoalueilla erittäin harvoin. Armfeltin puistossa kasvava pensas on ainoa tavattu puna- ja kerrannaiskukkainen jalo-muoto, lukuun ottamatta Helsingin yliopiston kasvitieteellisessä puutarhassa Kaisaniemessä kasvavaa 'Charles Jolyksi' nimettyä muotoa.

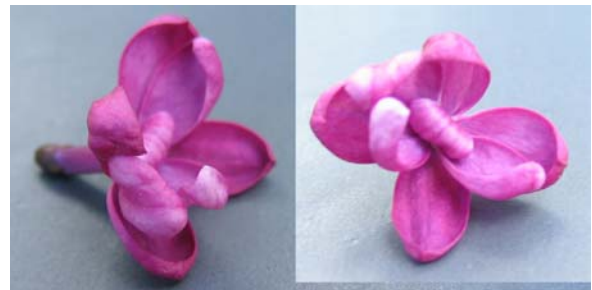
Kukinto on tällä tyyppillä kaunis, keskitiheä tai melko tiheä, ja keskipitkä (Kuva 39). Kukka puolestaan on suuri, purppuranpunainen ja kerrannainen (Kuvat 40 ja 41). Avautuneita laideliuskoja kukassa on 7 tai 8 ja lisäksi joitakin nieluun rullalle jääneitä. Laideliuskat ovat muodoltaan pyöreitä ja soikeita, pyöreä-, suippo, tai teräväpäisiä. Alimmat liuskat sirottavat sivulle ja ovat usein pyöreämmän muotoisia kuin ylemmät liuskat. Ylemmät liuskat kääntyvät usein kukan sisustaa päin. Juuri avautuneet kukat ovat tasaisen purppuran punaiset, mutta vanhemmissa kukissa on kaksivärinen vaikutelma (Kuva 41). Terveitä heteitä ei kukassa ole, vain joitakin jäänteitä tallella. Emi on kukassa jäljellä.

Armfeltin puistossa kasvava yksilö on vanha ja melko harvatehvästöinen runkomuoto. Sen kukinto on erikoinen, joskin sen kauneutta häiritsee, että kukat alkavat ruskettua pian kukinnan alettua. Koska kyseinen muoto on Helsingin puistoalueilla harvinainen on se siksi kuitenkin huomion arvoinen.

Lajiketta 'Charles Joly' on saatavilla useista taimistoista ja viheralan liikkeistä. Lajike on ollut yksi 1900-luvun alkupuolen suosituimpia muotoja ja on nykyäänkin suosittu, joskin harvoin julkisilla alueilla tavattu. Lajikkeen on jalostanut Victor Lemoine perheineen vuonna 1896. 1900-luvun alussa markkinoilla on ollut samantapainen lajike 'Mme Edward Harding', josta mm. Bengt Schalin erityisesti piti.

Kuva 39. Armfeltin puiston Charles Joly -tyypin kukinto. Kukkien kaksivärisyys tekee sen ilmeen kirjavaksi.

Kuva 40. Kasvitieteellisessä puutarhassa kasvavan 'Charles Jolyn' vasta-avautunut kukka.

Kuva 41. Kukkia Armfeltin puistosta. Vasemmalla on vanha jo hieman haalistunut kukka ja oikealla vasta-avautunut kukka. Kukkien läpimitta on noin 20 mm.

Helsingin puistoalueilta löydetyt pihasyreenityypit

Helsingin tutkituilta puistoalueilta löytyi yli sata erikoista pihasyreenipensasta, jotka edustavat mitä erilaisempia yksinkertaisia ja kerrannaiskukkaisia muotoja. Muotojen joukoon mahtuu sekä selkeäpiirteisiä lajikkeita että hankalammin identifioitavaa pienikukkaista ja tasaväristä materiaalia. Seuraavassa Helsingin puistoalueilta kesällä 2005 löydetty mielenkiintoisimmat pihasyreenimuodot esitellään lajiteltuina 25:teen lajike- ja ilmentymätyyppiin. Ne muodot jotka muistuttavat jotakin tunnettua lajiketta on nimetty tyypeiksi kyseisen lajikkeen mukaan. Ne muodot, joille ei vielä ole löytynyt tarpeeksi varmaa lajikenimi-ehdokasta, on nimetty koodinimellä tutkittujen pensaiden kasvupaikan ja järjestysnumeron mukaan. Täsmennyksiä ryhmittelyyn voidaan tehdä vielä myöhemmin valmistuvan gradutyön yhteydessä.

Yksinkertaiset pihasyreenityypit

Piperin puiston –tyyppi

Tähän ryhmään kuuluvat kaikki ne pensaat, jotka muistuttavat Piperin puistossa kasvavaa oletettua 1700-luvun puolivälistä peräisin olevaa pihasyreenityyppiä (Kuva 1). Tyyppi ei ole lajike, mutta se on historiallisesti merkittävä muoto, mikäli se edustaa alkuperäistä Augustin Ehrensvärdin Suomenlinnaan toimittamaa pihasyreenityyppiä. Suomenlinnassa tämä pihasyreenityyppi tuntuu olevan yleinen muuallakin kuin Piperin puistossa. Kyseistä tyyppiä esiintyy Helsingissä lisäksi Pihlajasaareissa, Stansvikin kartanoon ja Herttoniemen kartanon alueella.

Tyyppin kukinto on kaunis, muodoltaan kärkeen kapeneva ja joskus heikosti pyramidimainen (Kuva 2). Kukinto on pituudeltaan noin 17 cm, ja tiheydeltään keskitiheä tai melko harva. Kukka on sinilila ja keskikokoinen (Kuva 3). Laideliuskat ovat soikeita, usein puikeansoikeita, pyöreä- tai harvoin teräväpäiset. Liuskat sirottavat sivulle tai ovat usein alaspäin taipuneet. Kukan torvi on 12 mm pitkä. Heteitä ja emejä kukissa on normaalisti.

Piperin puiston –tyyppi ei siis ole lajike, vaan kloonin, joka kuuluu peruspihasyreenin sisäisten muotojen joukkoon. Jos muotoa halutaan käyttää esim. vanhojen pensaiden uusimiseen se tulee lisätä kasvullisesti. Tavallista pihasyreeniä eri muodoissaan saa melkein mistä tahansa koristekasveja tuottavasta taimistosta, mutta taimitavara on usein sekalaista. Piperin puiston kloonin saa siis varmimmin Suomenlinnasta.

Kuva 1. Piperin puistossa kasvaa paljon pihasyreenipensaita. Suurin osa pensaista on sinililaa Piperin puiston –tyyppiä.

Kuva 2. Piperin puiston –tyypin kukinto.

Kuva 3. Piperin puiston –tyypillä kukan laideliuskat kääntyvät alaspäin.

Prince Nottger -tyyppi

Tähän ryhmään kuuluvat kaikki ne pensaat, jotka muistutavat lajiketta 'Prince Nottger'. Kyseistä tyyppiä esiintyy Helsingissä sellaisilla vanhoilla alueilla, joissa on tietävästi elänyt puutarhakasvien harrastajia. Pensaita on havaittu kasvavan Suomenlinnassa, Stansvikissa, Pihlajasaassa ja Herttoniemen kartanon alueella (Kuva 4). Näiden alueiden historiassa on monia yhtymäkohtia ja ilmeisesti niiden kautta alueille on muotoutunut samanlainen pihasyreenivalikoima.

Prince Nottger –tyypin kukinnot ovat pitkät, tiheydeltään vaihtelevat, kärkeen kapenevat tai joskus aavistuksen pyramidimaiset (Kuva 5). Kukinnon seassa kasvavat tukilehdet ovat toisinaan jopa 4 cm pitkiä.

Kukat ovat suuret ja tähtimäiset. Väriltään kukat ovat erittäin kauniin taivaansiniset ja niiden keskellä on valkea ”silmä” (Kuva 6). Laideliuskoja on normaalisti. Liuskat ovat pyöreänsoikeita tai soikeita, usein suippo- tai teräväpäisiä. Liuskat sirottavat sivulle tai ovat hieman alaspäin kääntyneet. Heteet ja emi ovat kukassa tallella.

Tämä tyyppin pensaat esiintyvät poikkeuksetta aidanteissa. Olisi mielenkiintoista nähdä miten tyyppi kasvaisi tilavammalla paikalla nykyistä paremmin hoidettuna. Historiallisesta näkökulmasta katsottuna tyyppiä tulisi jatkossakin kuitenkin käyttää mieluummin perinteisellä tavalla aidanteissa kuin yksittäisenä pensaana.

'Prince Nottger' on vanha lajike, eikä sen jalostajaa tiedetä. Ensimmäiset merkinnät lajikkeen olemassa olosta ovat vuodelta 1841. Lajike on ensimmäisiä Suomessa käytettyjä ja siksi merkittävä. Lajiketta on myös kaupannut mm. M. G. Stenius jo vuonna 1890. Pihlajasaassa huvilaansa asuttanut herra on hyvin voinut istuttaa sitä alueelle ja lahjoittaa taimia myös herrasväelle Suomenlinnaan ja Herttoniemen kartanoon. Nykyään lajiketta ei ole enää tarjolla Suomen markkinoilla. Muodon saa siis talteen vain olemassa olevia kasveja lisäämällä.

Kuva 4. Herttoniemen kartanon edustalla on käytäväsommitelma, jossa tilojen rajaajina toimivat pihasyreeniaidanteet. Aidanteissa kasvaa myös Prince Nottger –tyypin pensaita.

Kuva 5. Prince Nottger –tyypin kukinto on vanhoilla pensailta usein pitkä, mutta melko harva.

Kuva 6. Prince Nottger –tyypin kukka on taivaansininen ja sen keskellä on valkea ”silmä”.

M36 –tyyppi

Tähän ryhmään kuuluvat kaikki ne pensaat, jotka muistuttavat Hesperian puistossa Mannerheimintien aidanteessa kasvavaa pensasta nro 36. Kyseistä tyyppiä on tavattu vain Mannerheimintien varressa parissa ryhmässä aidanteen varrella.

Kukinnot ovat erikoiset (Kuva 16). Kukintojen pituus vaihtelee keskipitkistä erittäin pitkään ja muoto on vaihteleva. Usein kukinto on kartiomainen, mutta joskus myös pallomainen tai epämääräisen muotoinen. Kukinnon sisällä voi kasvaa jopa 6 cm pitkiä lehtiä.

Kukka on erittäin suuri, sininen, läpimitaltaan noin 30 mm (Kuva 17). Laideliuskat ovat soikeat ja teräväpäiset, toisinaan hieman vääntyilevät. Liuskan ulkopinta on sisäpintaa vaaleampi ja vaaleanpunasävytteinen. Nuppu on vaaleanpunainen. Kukat tuoksuvat melko vahvasti.

Tämä tyyppi on todella erikoinen yksinkertaiskukkainen muoto. Isot kukat ja niiden lähes puhtaan sininen väri tekevät kukinnosta näyttävän. Lisäksi pensaan lehdet ovat erikoisen väriset, tavallista vaaleamman vihreät (Kuva 18). Kyseessä on mahdollisesti jokin venäläinen muoto tai joku ranskalaisen Victor Lemoinen jalostama vanha ulkomailta hankittu sininen muoto.

Mannerheimintiellä tavallinen ohikulkija ei helposti kiinnitä tyyppin pensasiin huomiota, koska pensaista osan edessä on sähkökaappi ja kohdalla muutenkin vilkas risteysalue. Myös tätä tyyppiä tulisi saada paikalle, jossa sitä voisi paremmin ihailla. Vastaavaa tyyppiä ei tiedettävästi ole saatavilla Suomen markkinoilta, joten mahdollinen lisäys on tehtävä kasvullisesti.

Kuva 16. Tyypin M36 kukinnot ovat kauniit sinisen ja vaaleanpunaisen kirjavat.

Kuva 17. M36 –tyypin kukka on erittäin suuri ja sininen. Laideliuskojen kärjet ovat terävät.

Kuva 18. M36 –tyypin pensas erottuu aidanteesta muita pihasyreenipensaita vaaleamman vihreän lehdistön perusteella.

A19 -tyyppi

Tätä tyyppiä kasvaa ainoastaan Annalassa päärakennukselta länteen vievän puistokäytävän reunalla. Nimikkopensas on sinililakukkainen pensas nro 19.

Tyypin kukinto on noin 17 cm pitkä ja vaihtelevan muotoinen. Kukka on suuri ja vaaleansinilila, jonka väri haalenee kukan keskustaa kohti (Kuva 31). Nuput ovat vaaleanpunertavat. Laideliuskat ovat soikeat ja koholla olevat liuskan reunat lainehtivat. Torvi on vinossa liuskojen tasoon nähden.

Annalan pensas on terve, muttei kovin kaunis. Ensimmäiset kukat ruskettuvat jo ennen kun kukinto on täydessä kukassa, mikä heikentää tyypin koristearvoa.

Kuva 31. A19 –tyypin kukka.

P27 –tyyppi

Tähän ryhmään kuuluvat kaikki ne pensaat, jotka muistuttavat Piilopuistossa kasvavaa pensasta nro 27. Kyseistä tyyppiä kasvaa Piilopuiston lisäksi Mäkelänskadulla.

Tyypin kukinto on keskitiheä, keskipitkä tai pitkä ja muodoltaan pyramidimainen (Kuva 21). Kukinnon seassa kasvaa tavallista isompia lehtiä. Kukka on suuri, sinilila, jonka laideliuskojen väleissä näkyy valkoiset jäljet. Laideliuskat ovat soikeat tai pyöreän soikeat ja teräväpäiset tai toisilla pensailla myös pyöreä- ja suippopäisiä. Torvi vaikuttaa toisinaan olevan vinossa liuskojen tasoon nähden.

Piilopuistossa kasvava pensas on huonokuntoinen ja harva. Mäkelänskadulla tyypin pensas on paremmassa kunnossa, muttei muuten kovin edustavassa paikassa. Muotoa ei tiedettävästi ole saatavilla suomalaisista taimistoista tai viheralanliikkeistä.

Kuva 21. Piilopuistossa kasvavan pensaan kukinto.

K22 –tyyppi

Ainokainen tyyppin edustaja, punalilakukkainen pensas nro 22, kasvaa Kaupunginpuutarhassa keltaisen toimistorakennuksen edessä (Kuva 29).

Pensaan kukinto on lyhyt, melko tiheä ja selkeän pyramidimainen (Kuva 30) Kukka on keskikokoinen, punalila ja sen laideliuskojen tyvissä on pienet valkoiset V:n muotoiset täplät. Laideliuskat ovat pyöreät ja pyöreäpäiset. Joskus koholla olevat liuskan reunat muodostavat liuskan päähän terävän kärjen. Nuput ja kukan ulkopinta ovat punaisemman lilat kuin kukan sisäpinta.

Kaupunginpuutarhassa kasvavan pensaan kukinta on runsasta ja pensas kukkiessaan erittäin kaunis. Tyyppin kukat näyttävät melko tavallisilta eivätkä herätä suurempaa ihmetystä. Tästä tyyppistä erikoisen tekeekin kukintojen selkeäpiirteinen pyramidimainen muoto. Kyseessä on oltava jokin lajike. Yhtä pyramidimaisia kukintoja ei tavallisilla pihasyreeneillä nimittäin ole. Niitä on tavattu vain joillakin 'Mme Lemoine' –tyypin pensaillla.

Kuva 29. Kaupunginpuutarhassa kasvava K22 –tyypin pensas kukkii erittäin runsaasti.

Kuva 30. Kukinto on lyhyt, mutta voimakkaan pyramidimainen.

P7 –tyyppi

Tähän kuuluu kaikki ne pensaat, jotka muistuttavat Sammatinrinteen pihasyreeniaidanteessa kasvavaa pensasta nro 7. Aivan samanlaista muotoa ei ole tavattu muualla. Eirassa kasvava pensas nro 39 muistuttaa jokseenkin tätä muotoa, mutta sen kukkien laideliuskat eivät ole yhtä vatimaiset kuin pensalla 7.

Kukintokimpuissa esiintyy useita lyhyitä kukintoja (Kuva 32). Kukat ovat tummanvioletit, sisäpinnaltaan ulkopintaa tummemmat ja laideliuskojen välissä näkyy valkeat jäljet. Kooltaan kukat ovat suuret ja muodoltaan jokseenkin vatimaiset. Laideliuskat ovat soikeat ja pyöreäpäiset, tai toisinaan liuskojen koholle nousseet reunat muodostavat kärjellisen päädyn. Heteet sijaitsevat 2 mm lisukojen tason alapuolella.

Tämä tyyppi on Sammatinrinteen pihasyreeniaidanteessa kasvavista monista muodoista vaikuttavimman näköinen, joskin nimenomainen pensas on ränsistynyt eikä sinällään kovin kaunis. Paremmiin voivana tämä tyyppi saattaisi olla hyvinkin näyttävä muhkeine kukintokimpuineen.

Kuva 32. P7 –tyypin kukintokimppu. Sammatinrinteen tummanvioletti-kukkaisella pihasyreenillä kukinnot ovat melko pieniä, mutta kukintokimput runsaita.

Ludwig Späth –tyyppi

Tähän ryhmään kuuluvat kaikki ne pensaat, jotka muistuttavat lajiketta 'Andenken an Ludwig Späth'. Kyseinen tyyppi on Helsingin puistoalueilla verrattain yleinen ja sitä esiintyy ainakin Kaupunginpuutarhassa, Eiran puistossa, Armfeltin puistossa (Kuva 7), Herttoniemen siirtolapuutarhassa, Mäkelänkadulla ja Vallilanlaaksossa.

Tyypin kukinto on keskitiheä, usein pyramidimainen tai kapeanpyramidimainen ja keskipitkä tai pitkä (Kuva 8). Kukka on suuri, tummanpurppuranpunainen (Kuva 9). Laideliuskat siirtävät sivulle ja ovat pyöreät tai pyöreän soikeat, usein pyöreäpäiset. Toisinaan liuskan kohonneet reunat muodostavat liuskan päätyyn pienen hupun tai terävän kärjen. Heteet sijaitsevat nielussa 2 mm laideliuskojen tason alapuolella.

Tämän tyypin tekee erikoiseksi sen suuret kukat ja niiden tumma purppuranpunainen väri. Valitettavasti monet tyypin vanhat runkomuotoiset pensaat ovat jo melko ränsistyneitä ja niiden lehdistö huomattavan harventunut.

Lajike 'Andenken an Ludwig Späth' tai lyhyemmin 'Ludwig Späth' on Späthin jalostama muoto vuodelta 1883. Se on ollut meillä hyvin suosittu kautta historian ja nykyäänkin yleisin taimistoista ja viheralan liikkeistä löytyvä lajike (Liite 1).

Kuva 7. Armfeltin puistossa kasvaa useita 'Ludwig Späth' tyypin pensaita.

Kuva 8. Ludwig Späth –tyypin kukinto on keskipitkä tai pitkä ja usein pyramidimainen.

Kuva 9. Ludwig Späth –tyypin kukat ovat suuret ja tumman purppuranpunaiset.

A20 –tyyppi

Tämän tyyppin ainokainen löydetty pensas kasvaa Annalassa, melko avoimella mäellä pihapiirin lounaislaidassa.

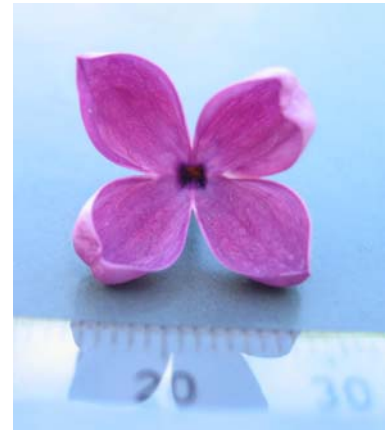
Kukinto on tyyppillä noin 18 cm pitkä ja keskitiheä (Kuva 10). Kukka on suuri ja kulhomainen, tumman purppuran punainen (Kuva 11) Laideliuskat ovat soikeita tai pyöreänsokeita, pyöreäsuippo- tai huppupäiset. Liuskojen alapinta on sisäpintaa vaaleampi, mikä tekee kukinnosta kevyen kirjavan värisen. Heteet ovat syvällä nielussa.

Tämä tyyppi on erikoisen näköinen ja harvinainen, ja sen erottaa helposti yleisestä Ludwig Späth –tyypistä. Valitettavasti Annalan ainokainen pensas on jo vanha ja melko ränsistynyt. Pensaas ympärillä kasvaa lähes metrin korkuista heinää, mikä heikentää pensaas kasvuoloja. Kukkiessaan pensas on kuitenkin kaunis ja kukinnoissa huomiota herättävän ”pulleita” kukkia.

Kyllin varmaa nimiehdotusta tyyppille ei ole löytynyt. Muoto muistuttaa muuten lajikkeita 'Aline Macqueris' (Dauvesse 1872), mutta heteiltään lajiketta 'Mme Françoise Morel' (Morel 1892). Suomessa tavattuja edellisten tapaisia lajikkeita ovat myös 'Etna' (Lemoine 1927), 'Massena' (Lemoine 1923) ja 'Mons. Leon Mathieu' (Stepman-Demessemaeker 1908). Nykyään mitään näistä lajikkeista ei ole saatavilla suomalaisilta markkinoilta. A20 –tyyppi on kuitenkin lisäyksessä Hongiston taimistossa, työnimellä ”Annala 3”.

Kuva 10. Annalassa kasvavan pensaas kukintoja.

Kuva 11. A20 –tyypin kukka on purppuranpunainen ja sen heteet syvällä nielussa.

K25 –tyyppi

Kaupunginpuutarhassa, pohjoismuurin länsipäässä, kasvaa edellistä tyyppiä muistuttava, mutta hieman erilainen pensas nro 25.

Perusominaisuuksiltaan muoto vastaa tyyppiä A20. Erona edelliseen kuitenkin on se, että Kaupunginpuutarhassa kasvavalla pensaalla heteet ulottuvat nielussa laideliuskojen tasolle (Kuva 12). Laideliuskat ovat myös edellistä säännöllisemmin pyöreäpäiset ja ehkä hieman kevyemmin huppupäiset.

Kuva 12. K25 –tyypillä heteet ulottuvat laideliuskojen tasolle

M30 –tyyppi

Ryhmään kuuluu Mäkelänsadulla kasvava pensas nro 30.

Kukinto on kaunis, pyramidimainen ja huomiota herättävän suuri, lähes 30 cm pitkä (Kuva 25). Kukinnon seassa kasvavat tukilehdet ovat tavallista isompia, jopa 5 cm pituisia. Kukka on suuri ja punalila, ja sen laideliuskojen välissä näkyvät valkoiset jäljet (Kuva 26). Laideliuskoja on kukassa tavallisesti neljä, mutta voi olla myös viisi tai kuusi. Liuskat ovat soikeat tai pyöreäsoikeat ja pyöreä- tai suippopäiset.

Tällä tyyppillä on mahtavan isot kukinnot ja kukat. Se on näyttävä jo nuorena taimena, kuten Mäkelänsadulla. Hauska ja suhteellisen yleinen erikoisuus on kukat, joissa on viisi- ja kuusi laideliuskaa.

Kuva 25. M30 –tyypin kukinto on erittäin suuri ja pyramidimainen. Kuvan viivotin on 30 cm pitkä.

Kuva 26. Kaikki tyyppillä tavatut kukkavariaatiot.

M56 –tyyppi

Tähän ryhmään kuuluvat kaikki ne pensaat, jotka muistuttavat Matosaassa vanhan terassin reunalla kasvavaa pensasta nro 56. Kyseistä tyyppiä on tavattu vain Matosaassa ja Herttoniemen siirtolapuutarhassa.

Kukinto on tyyppillä pitkä ja usein melko harva (Kuva 19). Kukka on suuri ja punavioletti, jossa laideliuskojen tyvellä valkoiset jäljet (Kuva 20). Laideliuskat ovat soikeita, toisilla pensaila aina teräväpäiset, toisilla myös pyöreä- ja suippopäisiä. Liuskat vääntyilevät miten sattuu sivulle ylös ja alas.

Vääntyilevine laideliuskoineen tyyppi on erikoisen näköinen ja ehkä siksi harvoissa paikoissa käytetty. Vastaavaa tyyppiä ei tiedettävästi ole nykyään saatavissa markkinoilta, joten mahdollinen lisäys on tehtävä kasvullisesti. Jos tyyppiä lisätään tulisi uutta taimimateriaalia käyttää Matosaaren vanhojen huonokuntoisten pensaiden uusimiseen.

Kuva 19. Tyyppin M56 kukinnot ovat suuret, mutta usein melko harvat.

Kuva 20. M56 –tyypin kukkien laideliuskat vääntyilevät.

K17 –tyyppi

Tähän ryhmään kuuluvat kaikki ne pensaat, jotka muistuttavat Talvipuutarhan kaakkoiskulman pensasryhmässä kasvavaa pensasta nro 17. Kyseistä tyyppiä on tavattu Helsingissä talvipuutarhan kulman lisäksi Mäkeläkadulla (Kuva 13).

Tyyppin kukinto on keskikokoinen, melko tiheä, kaunis ja vaaleanpunakirjava (Kuva 14). Kukat ovat erittäin suuret, ulkopinnaltaan tummemman ja sisäpinnaltaan haaleamman vaaleanpunaiset (Kuva 15). Nuput ovat voimakkaan pinkit. Laideliuskat ovat soikeat ja sivulle sirottavat. Liuskojen kohonneet reunat ovat usein lainehtivat ja tekevät liuskoista monenlaisen näköisiä. Kukan torvi voi olla jopa 17 mm pitkä. Heteitä ja emejä kukassa on normaalisti. Heteet ovat melko syvällä nielussa, joten ne huomaa vasta kukkaa tarkasti katsoessa.

Tämä pihasyreenimuoto on erityisen näyttävä ja kaunis yksinkertainen jalomuoto. Sen kukintojen täyteläisyys ja intensiivinen väri herättävät huomiota. Talvipuutarhan kulman vanhoilla pensailla kukinnan runsaus ei ole enää huipussaan, ja kukinnot jäävät aivan runkomuotoisten pensaiden latvaan, korkealle silmien tason yläpuolelle. Mäkeläkadulla pensaat kukkivat paremmin ja pensasmaisissa kasveissa kukintoja on kaikilla korkeuksilla. Tätä tyyppiä pitäisi kuitenkin saada ajoliikenneväylien reunojen sijaan mieluummin paikalle, jossa sitä voisi paremmin pysähtyä ihailemaan. Tyyppin saatavuudesta markkinoiden kautta ei ole tietoa.

Kuva 13. Mäkeläkadulla tyyppin kukinta on runsasta. Kuvan pensas on täynnä painavina roikkuvia kukintoja.

Kuva 14. Tyyppin K17 kukinto on runsaan näköinen ja vaaleanpunakirjava.

Kuva 15. K17 –tyypin kukka on erittäin suuri (suurin läpimitta lähes 30 mm) ja kukan sisäpinta ulkopintaa vaaleampi.

P50 –tyyppi

Tähän tyyppin nimikkopensas kasvaa Puotilassa, Puotilan kartanon läheisyydessä. Myös Herttoniemen siirtola-puutarhassa kasvaa kyseistä muotoa.

Tyyppin kukinto on kaunis, lieriömäinen ja keskikokoinen (Kuva. 24). Kukinnon seassa kasvaa tavallista suurempia lehtiä. Kukka on hennon vaaleanpunainen, sisäpinnaltaan lähes valkea. Kooltaan kukka on keskikokoinen, läpimitaltaan hieman alle 20 mm. Laideliuskat ovat pyöreät ja pyöreäpäiset. Heteet näkyvät nielussa 2 mm liuskatason alapuolella.

Tyyppi on herkällä tavalla kaunis, joskaan ei etäisyyden päästä kovinkaan huomiota herättävä. Pensas Puotilassa on melko huonokuntoinen ja sijaitsee varjossa, joten se ei liene parhaimmillansa. Oikeaan paikkaan istutettuna tämä muoto voisi olla erittäinkin kaunis. Tyyppin saatavuudesta Suomen markkinoilla ei ole tietoa. Luultavasti ainoa tapa hankkia vastaavia taimia on lisätä niitä kasvullisesti.

Kuva 24. P50 –tyypin kukinto on kaunis ja kukat herkän vaaleanpunaiset.

M11-tyyppi

Tähän tyyppiin kuuluvia pensaita kasvaa Hesperian puistossa aidanteessa Mannerheimintien varrella.

Kukinto on kaunis ja pitkä (Kuva 22). Kukka on valkoinen ja erittäin suuri (Kuva 23). Laideliuskat ovat epätavallisen pitkulaiset ja liuskojen päät kärjelliset. Liuskan hieman koholle nouseva reuna tekee liuskoista litteän vatimaisia. Torvi on keskimäärin 13 mm pitkä. Heteitä ja emejä on kukassa normaali määrä.

Tämä muoto on erikoisin valko- ja yksinkertaiskukkainen tyyppi, joka tutkimuksessa löytyi. Sen ominaisuudet eivät vastaa yhdenkään Suomessa tiedetysti käytetyn valkoisen yksinkertaisen lajikkeen kuvausta, joten parempaa nimiä tyyppille ei ole voitu antaa. Lähimmäksi sattuvat kuvaukset lajikkeesta 'Jan van Tol' (van Tol 1916), mutta kyseessä saattaa olla jokin venäläinen muoto. Suomen markkinoilta tyyppiä ei tiedettävästi löydy.

Kuva 22. M11 –tyypin kukinto on keskimäärin 22 cm pitkä.

Kuva 23. M11 –tyypin kukat ovat suuret ja laideliuskat pitkulaiset.

M58 –tyyppi

Tätä tyyppiä kasvaa ainoastaan Matosaassa, saunarakennuksen läheisyydessä.

Kukinto on tyyppillä kaunis, pyramidimainen, lähes 20 cm pitkä ja 15 cm leveä. Kukka on valkoinen, suurikokoinen ja matalan vatimainen (Kuva 33). Laideliuskat ovat soikeat tai pitkän soikeat ja pyöreä- tai suippo- tai huppupäiset, ja reunat hieman lainehtivat.

Tällä muodolla kukat ovat erikoisen litteän muotoiset ja jollakin tapaa kulmikkaan oloiset. Kun kukinta lähenee loppuaan kukat alkavat ruskettua ja kukinnot tulevat epäsiistin näköisiksi. Muoto on valkoiseksi tyyppiä jokseenkin erikoisen näköinen, mutta ei erityisen kaunis ”kulmikkautensa” vuoksi.

Kuva 33. Matosaaren valkokukkaisella muodolla on epätavallisen matalan vatimaiset kukat.

K4 –tyyppi

Tähän ryhmään kuuluu ne pensaat jotka muistuttavat Kaupunginpuutarhan pensasta nro 4. Tyyppiä kasvaa myös Hesperian puiston laidalla Mannerheimintiellä.

Tämän tyyppin kukinto on lyhyt tai keskipitkä ja kärkeen kapeneva, toisinaan esiintyy pyramidimaisia, toisinaan lieriömäisiä piirteitä (Kuva 27). Kukka on valkoinen, kulhomainen ja keskikokoinen (Kuva 28). Nuppu on vaalean kellertävä. Laideliuskat ovat pyöreän soikeita, pyöreäpäiset tai joskus kohonneet liuskan reunat muodostavat niihin kärjen.

Tyyppi kukkii erittäin runsaasti ja on hetken aikaa erittäin kaunis. Jo ennen kuin kukinnot ovat täydessä kuassa, alkavat kukat kuitenkin ruskettua ja koristearvo laskee. Edellisestä johtuen tyyppi sopii paremmin maisemointiin kuin läheltä tarkasteltavaksi yksittäispensaaksi.

Tyyppi saattaa edustaa jotakin seuraavista valkokukkaisista yksinkertaisista pihasyreenilajikkeista: 'Marie Legraye' (Legraye 1840-1879), 'Mme Felix' (Felix 1924), 'Mme Florent Stepman' (Stepman-DeMessemaeker 1908), 'Mont Blanc' (Lemoine 1896). Suomalaisista taimistoista tai viheralanliikkeistä näitä ei ole tänä päivänä saatavilla. Syringa vulgariksen valkea muoto on ainoa valkoinen vaihtoehto kaupan.

Kuva 27. Nuoren version kukinnot vaikuttavat lieriömäisiltä.

Kuva 28. Tyyppin K4 valkoisia kukkia.

Lista Suomessa vuosina 1877-1970 mahdollisesti esiintyneistä pihasyreenilajikkeista

Alla on lueteltu väri- ja kerrannaisuusluokittain kaikki ne lajikkeet, joista on löydetty mainintoja vanhoista inventoinneista, taimistoluetteloista ja puistokortteista, vuosilta 1877-1970. Ne lajikkeet, jotka Fiala (2002) on lukenut 20 %:n parhaimman pihasyreenilajikkeen joukkoon, kukkiensa, elinvoimansa, pensaan muodon, taudinalttiutensa ym. ominaisuuksiensa perusteella, on lihavoitu. Schalinin (1953) mainitsemat erityisen kauniit lajikkeet on merkitty kursiivilla. Molempien mainitsemat lajikkeet on luonnollisesti sekä lihavoitu että merkitty kursiivilla. Lisäksi lajikenimen yhteydessä on mainittu lajikkeen kerrannaisuus, jalostaja ja markkinoilletulovuosi (McKelvey 1928, Kalva 1988, Fiala 2002), ellei toisin mainittu.

Kerrannaisuus- ja väriryhmä	Lajike	Jalostaja ja vuosi
Yksinkertaiset valkoiset	Jan van Toll Marie Legraye Mme Felix Mme Florent Stepman Mont Blanc Primerose Schneelavine	Van Tol 1916 Legraye 1840 Felix 1924 Stepman-DeMessemaeker 1908 Lemoine 1915 Maarse 1949 Alkuperää ei tiedetä, pre 1875
Yksinkertaiset violetit	Ambassadeur	Lemoine 1931
Yksinkertaiset siniset	Prince Nottger	Alkuperää ei tiedetä, pre 1841
Yksinkertaiset vaaleansinipunaiset	Dr. Lidley Hugo Koster Marlyensis	Darimont 1858 Koster & Sons 1914 Alkuperää ei tiedetä, pre 1733
Yksinkertaiset vaaleanpunaiset	Amoena <i>Gloire de Moulins</i> Jacques Callot Sinai (= Hermann Eilers?)	Oudin 1846-1847 <i>Alkuperää ei tiedetä, pre 1867</i> Lemoine 1876 Alkuperää ei tiedetä, pre 1913
Yksinkertaiset magentanpunaiset	<i>Charles X</i> Massena Mme Francoise Morel Mons. Leon Mathieu Perle von Teltow Ruhm von Horstenstein	<i>Alkuperää ei tiedetä</i> Lemoine 1923 Morel 1892 Stepman-Demessemaeker 1906 Grünawald, pre 1914 Wilke 1921
Yksinkertaiset purppuranpunaiset	Aline Macqueris Andenken an Ludwig Späth Etna Hugo de Vries Sensation	Dauvesse 1872 Späth 1883 Lemoine 1927 Keessen 1927 D. E. Maarse 1938
Kerrannaiset valkoiset	Miss Ellen Willmott Mme Casimir Perier Mme Lemoine Krasavitsa Moskv	Lemoine 1903 Lemoine 1894 Lemoine 1896 Kolesnikov 1974
Kerrannaiset siniset	Oliver de Serres P. P. Konchalovskii President Grevy	Lemoine 1909 Kolesnikov 1956 Lemoine 1886

Kerrannaisuus- ja väriryhmä	Lajike	Jalostaja ja vuosi
Kerrannaiset vaaleansinipunaiset	Alphonse Lavallee Lemonei Leon Simon Michel Buchner	Lemoine 1885 Lemoine 1878 Lemoine 1888 Lemoine 1885
Kerrannaiset vaaleanpunaiset	<i>Belle de Nancy</i> General Pershing Katherine Havemayer	<i>Lemoine 1891</i> Lemoine 1924 Lemoine 1922
Kerrannaiset magentanpunaiset	Mrs Edward Harding President Loubet	Lemoine 1922 Lemoine 1901
Kerrannaiset purppuranpunaiset	Charles joly	Lemoine 1896

